

Viðmerking:**Komið og haldið eitt rimmar ball!**

Í hesum dögum eru politikarar, sum geva fólki lyftir fyrri upp til triggjar millið. Teir mæla rætt og slætt til, at vit halda eitt og slætt ball! Tað er sjálvandi freistandi, tí kassin er fullur. Men byrja vit ballið, fáa vit 80'ini um aftur. Og hendir tað, fáa vit eisini 90'ini um aftur. Tí mugu vit siga tað púra greitt: Her verður onki ball.

Vit liva í eini spennandi, men sanniliga eisini í eini krevjandi tíð. Vit stiga tey fyrstu verulig stágin fram móti einum stjálbjargnum føroyskum vælferðarsamfelag. Tað aldargamla málið um, at í Føroyum skulu føroyingar ráða, er so nær sum tað ikki hevur verið síðani 1946.

Vit náa ikki málinum við at kvetta ella kuta, men við miðvísium arbeiði og varligum tillingum.

Eingin hevur nakra patent-loysn uppá, hvussu vit náa á mál. Eingin hevur nakra einfalda uppskrift. Eingin hevur svar uppá allar spurningar. Men vit hava ta fóstu samföring, at hetta landið er okkara. Tað er bert okkara ábyrgd at skapa grundarlag fyrri einum føroyskum vælferðarsamfelag.

Okkara sannføring er, at hetta er tað mest virðiliga. Tað er eisini tað besta fyrri okkara land og fólk.

At kasta ábyrgdina frá sær er sjálvandi tað lættasta. Men tað er ikki virðiligt. Tað er ikki sømiligt. Og tað er ógvuliga hættisligt.

At tveita ábyrgdina fyrri okkara landi á onnur, er at tveita bæði okkum og okkara eftirkomarar út í óvissuna.

Bringarðurin skal halda

Men skulu vit hava politiska ábyrgd fyrri okkum sjálvum, so krevur tað sjálvsagt, at vit eisini vísa búskaparliga ábyrgd. Og búskaparliga ábyrgd visir tí fyrst og fremst í góðum tíðum.

Í lotuni gongur óvanliga væl. Almennu kassarnir hava leingi havt veldug avlop, og úttanlandsskuldin minkar í stórum. Tað er nú vit skulu vísa, um vit duga at hava ábyrgd ella ikki.

Vit hava dugað tað higar til. Landsstýrið — við figgjararmálaráðharranum á odda — hevur megnað at halda tórn. Vit hava bygt ein sterk politiskan bringarð um okkara vakandi inntøkur, og bara latið tann mest neyðuga partin seyrá út í samfelagið.

Á uppskotinum til figgjarlóg fyrri komandi ár hækka vit bert útreiðslurnar, har greiður tórur er. Vit raðfesta almanna- og heilsuokið fremst, og vit hækka pensiónirnar. Hetta nýta vit góðar 80 milliónir til.

Næstfremst seta vit undirvísing, granskning og mentan. Hesi óki fáa 24 milliónir afturat.

Síðani fáa olju- og umhvørvisokið tað, sum neyðugt er fyrri at tryggja góða stýring.

Hini okini standa fyribils í stað ella minka. Langtíðar-raðfestingar verða gjørdar fyrri íløgurnar, so vit alla tíðina klára at styra nýtsluni.

Við hesi gongd fara vit komandi ár bert at brúka 363 milliónir av blokkstuðulinum til rakstur av samfelagnum. Og tá eru inntøkurmar sera varisliga mettar. Heldur búskaparvøksturin fram bara nokulunda sum í fjør, klára vit at figgia nærum allan blokkstuðul.

Hetta er sjálvsagt í sera góðum árum, men kortini ber til at siga, at vit eru væl á veg til at gerast óheft av blokkstuðlinum. Fyri hvarja krónu landskassin tjeinir eyka, brúka vit bara ein part.

Restin verður spard saman. Heildarbúskapurin veksur væl skjótari enn tær almennu útreiðslurnar. Og tað avlopið, vit eru í ferð við at byggja upp, verður sett í ein búskapargrunn, ið skal umsitast tann pening, sum ikki verða brúktur.

Hetta er vegur fram, júst sum eisini verður víst á í Hvítubók. Vit eru í ferð við ta varligu tillingina. Vit stíla fram móti einum sjálvsstöðugum búskapi. Og tann kósinn má haldist. Bringarðurin má ikki brotna!

Komið heldur og haldið ball!

Men tað er sterkur politiskur kreftur, sum nettupp vilja bróta bringarðin. Tá orðaskifti var um figgjarlógina vóru summir tinglimir so flottir, at teir kláraðu at futta upp í triggjar millið krónur, teir høvdu orðið. Búðskapurin frá hesum fólki er greiður: Sleppið stýringini, sleppið skynseminum, sleppið langtíðarhugamálinum. Komið og haldið ball í staðin!

Hesi fólk hava bert eitt í huganum: At royna at taka patent uppá at vilja teimum eldur, sjúku og veiku væl.

At taka patent uppá at vilja stuðla útjádaran ella sitt lok-alóki. At taka patent uppá at vilja vinnulívinn væl. Og so skal samgongan setast upp sum figgindin hjá øllum hesum.

Vit hoyrdu enntá ein tingmann spyrja, hvat landsstýrið bíllar sær inn at kalkulera við einum yvirskoti á figgjarlógini uppá 449 milliónir. Hetta var bringuprýði, meðan tey gomlu og veiku bløða afturfyrri, varð sagt.

Tilmælið var greitt: Komið heldur og brúkið pengarnar beinanvegin!

Aftur í 80'ini

Hvør er munurin millum henda hugburð og so tann, sum koyrði hetta samfelagið so logandi á heysin?

Tað er eingin munur!

Hetta gongur út uppá, at vit skulu gjara út í góðum árum, og brúka allan blokkstuðulinn til at pumpa samfelagið upp. Tá tað so gongur illa, ja, so fara vit at læna pengar til at halda orðskapi-gangandi. Og tá tað ikki gongur meira, siga vit: Ja, tíverri vinnan — ongan studning meira. Og tíverri pensiónistar — vit kunnu ikki tryggja tykkum pensiónina. Og tíverri sjúkrahús — vit hava ikki ráð til nakad.

Og tíverri bygdur — her verður øll útygging stöð-gad. Tað gerst ikki við, tí kassin er tórnur.

Allir flokkar høvdu ábyrgd av skilaloysum í 80'unum. Tað nyttar ikki at lasta hvør annan fyrri tað. Men at fara undir tað sama um aftur — tað er ófyriggeviligt.

Vit fáa ongan sunnan búskap í Føroyum, fyrr enn vit gera okkum óheft av blokkstuðulinum. Fyrren vit gevast við útjagringini. Gevast at spæla solidarisk við pengunum hjá øðrum.

Vandin er ábyrgdarloysi

Tann størsti vandin í føroyska samfelagnum í dag er politiskt sjálvsökni og ábyrgdarloysi, sum byggir á danskan blokkstuðul. Um vit ikki taka fulla ábyrgd av okkara samfelag og fáa blokkinn burtur, so endar galið aftur. Tað er ikki tí vit eru verri fólk enn onnur. Men tað ber ikki til at føra politikk, tá helvtin av tinginum sigur, at vit bert skulu brúka burtur av pengum, sum aðrir skattgjaldarar gjalda okkum, meðan hin helvtin sigur, at vit skulu ikki brúka pengarnar. Vit mugu semjast um, hvat grundarlagið er.

Og tað er bara eitt virðiligt og sunt grundarlag: At vit klára okkum sjálvi sum onnur fólk.

Val skulu hava avleiðingar

Stjórin í Føroya Banka hevur hevur sagt, at vit høvdu aldri kunnað farið soleiðis av spornum í 80'unum, um vit vóru mettt eftir egnum evnum í altjóða samfelagnum. So leingi vit brúka danskar pengar og danskar skapanir sum eitt fríholt, fáa okkara gerðir ikki avleiðingar fyrr enn ov seint er. Tað mugu vit hava lært.

Danski forsætisráðharrin segði tað eisini so sera væl á fólkatíngi herfyrr: "Um tit vilja verða sjálvsstöðug, so fær tað avleiðingar. So fáa tykkara val avleiðingar". Tað er júst tað, vit vilja. Um okkara val ikki fáa avleiðingar, kann ongin ábyrgd og ongin trygg framtíð skapast.

Og sum forsætisráðharrin eisini segði: "Um tit hinvegin velja at halda fram sum partur av danska ríkinum, so fær tað ikki avleiðingar". Tað er júst hesi ólukku skipan vit hava so ringar royndir av, og sum vit vilja sleppa burturúr!

Ikki ráð til heimastýri

Treytin er sjálvsagt, at vit sýna ábyrgd.

Og tað er ikki at sýna ábyrgd at toma landskassan. Tað er ongin kunstur at oysa pengar út høgri og vinstri. Tað krevur einki av nokrum — hvørki borgarum ella politikarum.

Men gera vit tað, eru timbarmennirnir visir. Hvussu ræðuligir teir kunnu verða, minnist øll frá kreppuni.

Tí er svarið til teir politikarar, sum nú vilja sleppa at bróta bringarðin, púra greitt: Ikki talinger um!

Og til veljararnar mugu vit siga, at vilja tit hava alment oyðsl og útjagring, so skulu tit velja ongan annan á ting.

Tí vit sum nú hava meiriluta, kunnu bara geva veljarunum eitt lyfti: Vælferðin skal tryggjast við spakuligum betringum, og ongir av teimum stóru trupulleikum verða loystir beinanvegin. Pensiónir og aðrar veitingar skulu vera á einum rimilugum stöði. Vit kunnu lova, at vit vilja brúka pengarnar, sum eru til taks, til tey, sum tørva mest. Men her verður eingin veitsla! Vit kunnu bert lova at miða eftir betringum í samsvari við okkara egnu figgjarorku.

Alment oyðsl er ein tann størsta hótanin móti samfelagnum í lotuni. Vit hava ikki ráð til tað. Vit hava ikki ráð til ábyrgdarloysi. Vit hava ikki ráð til heimastýri. Vit skulu aldrin aftur enda í skommuni, sum vit upplivdu í 1992.

Nú fara vit til verka undir fullari ábyrgd.

Hogni Hoydal,
landsstýrismaður

Ung framtíð í kjaki

Áðrenn veitsluna leygarkvöldið á læraraskúlanum, varð kjakast um Føroyar í framtíðini. Høvuðsevnið var fullveldi, men ungdomspolitikkur, rúsdrekka og fósturtøka vórðu eisini umrødd

HOGNI MOHR

Politiska ungdomsstevnan, sum var í vikuskiftinum, endaði leygarkvöldið við veitslu í matarhøllini í læraraskúlanum. Men áðrenn tey ungu sluppu fram at bjóri og barr, varð luttakararóðurin byttur í tveir kjakbólkar. Settir vóru tveir kjakbólaleiðarar í hvønn ból, og teir umleidd 40 luttakararnir fingur síðani høvi at siga sína hugsan um framtíðina. Einasta avmarking í kjakinum var, at ongin slapp at tvihalda um framsetjingar úttan eisini at hava eina grundgeving við uppi í leikinum.

Havragryn og danskur samleiki

Sum vera man gjørdist aðalmálið undir kjakinum, spurningurin um ríkisrættarlugu stöðu Føroya. Áhugavert var, at flestu luttakararnir, antin teir tósðu fyrri fullveldi ella sambandi, gjørdi tað við stöði í materialistiskum virðum. Fullveldisfólkið royndi at sannføra tey sambands-hugaðu um, at ein mögugur lækking í livistøði í fullveldinum Føroyum, var tað verd. Sambandsfólkið og tey ivandi, lögdu hinvegin stóran dent á, at tey ikki fóru at góðtaka ov stóra lækking í livistøði, bert fyrri at kunna kalla seg tjóð.

Sigast skal kortini, at

nøkur fullveldisfólk vildu hava tjóðskaparligt frælsi undir øllum umstøðum. Tey vildu fegin »eta havragryn hvønn morgun«, skuldi tað verðið neyðugt. Ein sambandsmaður kendi seg tjóðskaparliga tengdan at Danmark. Ein partur av hansara tjóðskaparliga samleika var danskur. Hann var sostatt sambandsmaður av »tjóðskaparideologiskum« orsökum. Ein áhugaverd stöða, sum lítið hevur verið at høyr um í vanligum kjaki.

Millum fólk tyktist breið semja vera um, at fullveldi verður veruleiki »einaferð í framtíðini«. Nær tað er vísti ongin at siga. Sambært niðurstøðu, hildu nøkur tó, at ávís víðurskipti skuldu avgreiðast áðrenn. Semja var kortini um, at vit eiga at sleppa okkum av við heildarveitingina úr Danmark.

Ráð til Buffalo-skógvar

Onnur víðurskipti sluppu fram at í kjakinum móti endanum. Øll vóru vónsvikin av vantandi útbúgvingarpolitikki. Melt var til at orða ein útbúgvingarpolitikk, sum byggir á føroysk víðurskipti. Gjort varð vart við, at vit eiga at leggja okkum eftir at fáa endaligar útbúgvingar til Føroya. Føroyingar kunnu taka grundútbúgvingar í øðrum londum, og hægri

útbúgvingar, serliga teldutøkniligir, í Føroyum, varð hildið.

Hugtakið, vælferð, var eisini umrøtt. Nógv hildu, at vælferð hevur samband við góðar møguleikar at søkja sær heilsuót, góðar skúla- og útbúgvingarmøguleikar og eina góða og trygga almannaalögávu. Nøkur sögdu tó, at tað eisini hevði týðning, at ein kundi fara í býin (í øðrum bilinum) og keypa sær einar Buffalo-skógvar, hevði ein hug til tess.

Øll vóru samd um, at almenna umsitingin er alt ov stór. Hvussu stór hon er, vísti ongin nágreiniliga, men at hon ikki er nóg einföld at koma til, tyktust øll vita.

Eitt ungt samdøgur

Ungdomspolitikkurin varð byttur upp í triggjar partar. Dag, kvöld og natt. Tey ungu hildu, at tey áttu at hava góðar møguleikar til arbeiði og skúlagongd um dagarnar og góðar umstøður til frítíðarítriv um kvöldið. Hugkeivt av fyrilestri Sjúðar Skaale um m.a. krøv hins einstaka til »samfelagið«, vóru tey ungu samd um, at tey sjálvi eiga at taka stig til at bota um egnar umstøður, tá talan er um frítíðarvirksemi.

Í sambandi við náttuna, og alt tað spennandi, ið hon hevur at bjóða, var stórrí spjalding meiningu-

num enn annars. Eldfimmvni, sum rúsdrekka og fósturtøka, skaptu ein lítlan klovnig millum fólk beinanvegin. Onkur helt, at øl og vin eiga at sleppa á handilshyllarnar, meðan onnur vóru valeint við rúsdrekka. Breið semja var um, at rúsdrekka ikki er biligt!

Lív kom í samkomuna tá fósturtøka varð umrødd. Tíkið varð bragdliga til, og gitingarnar um, nær eitt barn er eitt barn, vóru mangar. Øll hildu tað vera skeivt, at fósturtøka verður nýtt sum fyrbyrging. Fleiri mannfólk hildu, at kvinnan sjálf eigur at ráða fyrri, um hon ætlar sær at bera barnið í heiminn ella beina tað burtur áðrenn tað sær dagsins ljós. Nógvaldu at tuga, meðan hetta evnið var framtíð. Serliga ungur kvinnur sótu og stardu framman fyrri seg meðan onnur umrøddu málið.

Hóast seinasta evnið tyktist ampalevandi, og fleiri sótu hugsunarsom eina løtu eftir lokið kjak, varð hugurin betur sum fráleidd. Óivað gleddu tey ung seg til veitsluna seinni á kvöldi. Tað frættist seinni, at øll kjakevniini høvdu verið tiki fram aftur undir veitsluni. Og kjakið heldur óivað fram. Eisini í framtíðini, hvar hon enn er...